УДК 657.6 (075.8)

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАТРАТ

Шарапова І.С.
Кримський економічний інститут ДВНЗ
"Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана"

Автоматизация аудита производственных затрат позволит сократить сроки проведения проверки, трудозатраты и уменьшить уровень аудиторского риска. В статье приведены основные проблемы внедрения аудиторских программ, предложены меры по их устранению; разработана возможная схема организации автоматизированной системы аудита производственных затрат и раскрыта методика их проверки.

Ключевые слова: *автоматизированная система аудита, производственные затраты, аудит, организация аудита, методика аудита, автоматизированное рабочее место.*

Automation of audit of production costs will reduce inspection time, work hours and audit risk. In the article the basic problems of implementation of audit programs are considered, measures for their elimination are proposed; the possible plan of organization of automated system of production costs audit is developed and the procedure of their auditing is revealed.

Key words: *automated audit system, production costs, audit, audit organization, procedure of auditing, automated work place.*

Постановка проблеми. Автоматизація аудиту виробничих затрат в Україні – це об'єктивна необхідність. Використання прикладних комп'ютерних аудиторських програм дозволить скоротити: трудовитрати аудитора, терміни проведення аудиту та знизити аудиторський ризик за рахунок використання суцільного методу перевірки документів. Проте впровадження вказаних програм ускладнюється рядом проблем, які потребують вирішення. Важливим аспектом впровадження автоматизації аудиту виробничих затрат є розробка можливих схем організації аудиту та методики його проведення.

Аналіз останніх досліджень. Аудит виробничих затрат вивчали як українські, так і зарубіжні автори. автори. Серед зарубіжних авторів загальні питання стосовно автоматизації аудиторської діяльності розглядали О.М. Романов та Б.Є. Одинцов [3, 4].

Серед українських науковців автоматизації аудиту не приділялось достатньої уваги. Загальні питання з аудиту розглядались наступними авторами: 1) М.Т. Білуха вивчав основні аспекти організації та методики аудиту виробничих затрат [1]; 2) В.Я. Савченко розглядав джерела інформації, нормативно-правове забезпечення обліку та особливості методики аудиту виробничих затрат [5]; 3) Б.Ф. Усач приділяв увагу організації аудиторської перевірки, але не виділяв окремою главою методику аудиту виробничих затрат [6]; 4) Н.А. Іванова та О.В. Ролінський розглядали мету, предмет та завдання аудиту виробничої діяльності, нормативно-правове забезпечення та джерела інформації для проведення аудиту [2].

На основі проведеного аналізу літературних джерел можна зробити висновок, що комплекс питань, пов'язаних з побудуванням автоматизованої системи аудиту виробничих затрат та методики їх перевірки в умовах комп'ютерної обробки даних, залишається недостатньо вивченим, що обумовлює актуальність теми дослідження.

Мета дослідження – розгляд проблем впровадження автоматизованих систем аудиту виробничих затрат на українських підприємствах та розробка заходів щодо вирішення вказаних проблем, а також вивчення особливостей організації та методики аудиту виробничих затрат в умовах комп'ютерної обробки даних. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі задачі: розглянути труднощі впровадження автоматизованих систем аудиту, розробити заходи щодо усунення таких труднощів, розглянути можливу схему організації автоматизованої системи аудиту виробничих затрат, а також основні стадії та етапи аудиторської перевірки виробничих затрат в умовах комп'ютерної обробки даних.

Викладення матеріалу. Впровадження автоматизованих систем аудиту виробничих затрат в Україні ускладнюється низкою труднощів:

- наявність великої кількості програмних продуктів в області бухгалтерського обліку;
- нестабільність нормативно-правової бази, яка викликає необхідність змінювати та доповнювати бухгалтерські програми;

– зміни, доповнення та оновлення бухгалтерських програм, пов'язані з конкуренцією на ринку програмних продуктів;
– відсутність регламентованих алгоритмів для побудування бухгалтерських програм та уніфікованих форм електронних документів.

Для вирішення вказаних проблем пропонується впровадити на законодавчому рівні уніфіковані форми електронних первинних документів, облікових регістрів та звітності, а також регламентовані алгоритми для побудування бухгалтерських програм.

Розглянемо особливості організації та методики аудиту в умовах комп'ютерної обробки даних. Проведення аудиту виробничих затрат передбачає проходження чотирьох основних стадій: організаційної, дослідницької, стадії узагальнення та реалізації результатів [1].

1. Організаційна стадія. На цій стадії складається стратегія, визначається предмет та задачі аудиту, підбирається робоча група аудиторів, вивчаються особливості технологічного процесу. В залежності від масштабів та специфіки діяльності об'єкта дослідження можуть бути прийнятті різноманітні схеми організації автоматизованої системи аудиту виробничих затрат. Розглянемо можливу схему організації аудиту виробничих затрат в умовах комп'ютерної обробки даних (рис. 1).

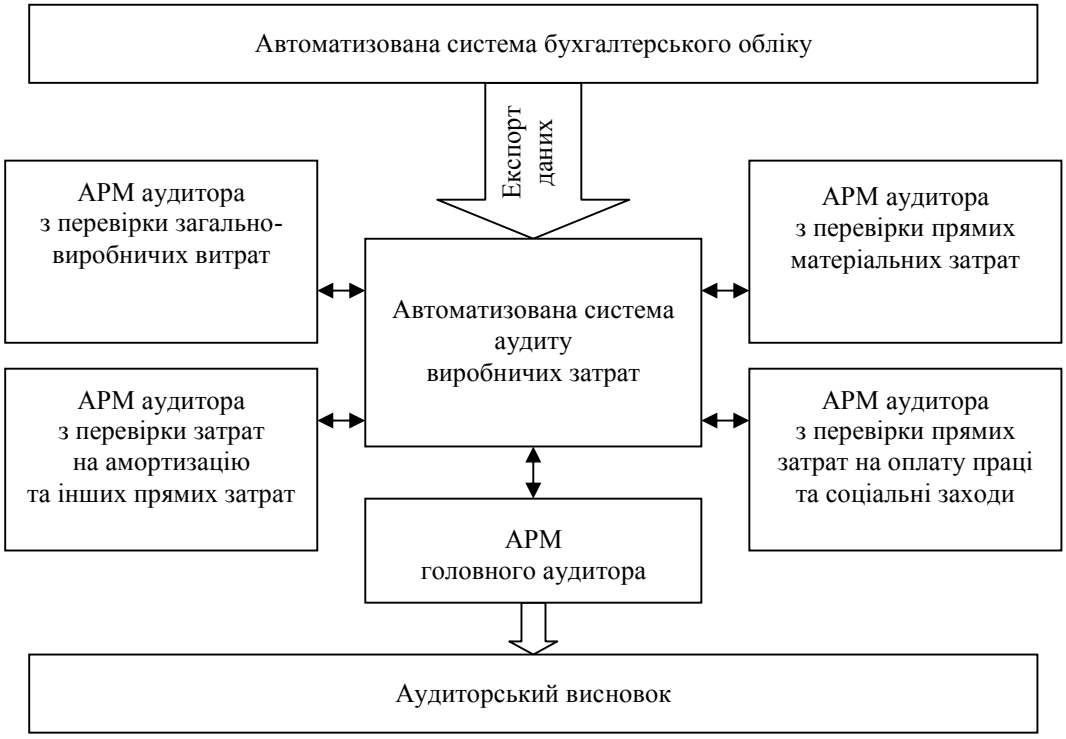

Рис. 1. Схема організації автоматизованої системи аудиту виробничих затрат

З рис. 1 видно, що робоча група складається з чотирьох аудиторів на чолі з головним аудитором. Для кожного з членів групи створюється окреме автоматизоване робоче місце (АРМ). Персональні комп'ютери аудиторів працюють у локальній сеті, що дозволяє членам групи вільно обмінюватися інформацією та користуватись спільними базами даних. Інформація експортується з автоматизованої системи бухгалтерського обліку в автоматизовану систему аудиту виробничих затрат та формує відповідні бази даних. Після формування робочої групи та ознайомлення зі специфікою діяльності підприємства складається план перевірки.

2. Дослідницька стадія. На дослідницькій стадії аудитор виконує аудиторські процедури, передбачені планом перевірки. Дослідницька стадія аудиту виробничих затрат в умовах автоматизованої обробки даних включає низку послідовних етапів.

На першому етапі перевірки аудитор вивчає особливості організації виробництва та технологічного процесу на підприємстві. Аудитор, ознайомлюючись з технологічною картою, основну увагу приділяє розгляду: переліку основних засобів, які застосовуються для виробництва продукції (робіт, послуг); обсягу та номенклатурі виробничих запасів; необхідної робочої сили та ін. При цьому аудитор порівнює дані технологічної карти з фактичними даними. Особливу увагу слід приділити розташуван-

ню виробничих та складських приміщень, через те, що невірна їх географія може призвести до матеріальних та часових втрат на зайве транспортування сировини [5].

На другому етапі аудитор ознайомлюється з обліковою політикою підприємства у частині обліку виробничих затрат та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг). Аудитор розглядає: склад затрат на виробництво за статтями калькулювання; метод калькулювання собівартості; метод вибуття запасів; особливості робочого плану рахунків для обліку затрат та калькулювання собівартості; перелік загальновиробничих витрат, у тому числі постійних і змінних та ін. Важливим аспектом вивчення облікової політики підприємства є ознайомлення з класифікацією виробничих затрат [2]. На основі аналізу класифікації всі виробничі затрати розподіляються на ті, що підлягають скороченню та на ті, що скоротити неможна. При розробці заходів щодо скорочення виробничих затрат необхідно розглядати лише ті затрати, що підлягають скороченню. Далі аудитор вивчає існуючий графік документообігу. Основну увагу необхідно приділяти порядку та послідовності проходження первинних документів, строків та відповідальних осіб. Аудитор також вивчає економічну доцільність існуючого графіку документообігу. Графік документообігу повинен відповідати критеріям своєчасності, повноти інформації та відповідальності. Аудитор розробляє заходи щодо усунення затримок у проходженні документів з обліку виробничих затрат, так як вони можуть призвести до перебоїв у процесі виробництва продукції (робіт, послуг).Також на цьому етапі аудитор вивчає облікові номенклатури та оперограми, а у разі їх відсутності – розробляє самостійно. Перші два етапи не передбачають використання аудиторських програм.

Наступним кроком є підтвердження даних відносно матеріальних затрат, затрат на оплату праці, на соціальні заходи, на амортизацію та інших прямих затрат. Аудит затрат у розрізі окремих видів доцільно розпочинати з перевірки правильності документального оформлення таких затрат. Проведення формальної, арифметичної та взаємної перевірки проводиться автоматично, що дозволяє значно скоротити час та знизити ймовірність пропущення невірно складеного документу через вибірковий характер аудиту. Алгоритм формальної перевірки в умовах автоматизованої обробки даних передбачає перевірку заповнення обов'язкових полів документа відповідними символами (цифровими, буквеними тощо.). Арифметична перевірка базується на перерахуванні відповідних сум, підсумків автоматично. Проведення взаємної перевірки документів передбачає порівняння значень відповідних полів даних у різних документах. Усі наявні невідповідності та помилки програма фіксує в реєстрі відхилень, який аудитор виводить на екран для ознайомлення. На основі вказаного реєстру складаються відповідні робочі документи аудитора.

Важливою складовою аудиту виробничих затрат є визначення обґрунтованості включення до собівартості окремих видів продукції (робіт, послуг) тих чи інших затрат: матеріальних, трудових, амортизаційних тощо. Автоматизована система аудиту проводить порівняння даних первинних документів, які підтверджують такі затрати, з технологічною картою, плановою калькуляцією. Важливу роль у формуванні собівартості продукції (робіт, послуг) відіграють загальновиробничі витрати. Аудитор підтверджує їх обґрунтованість, економічну доцільність використання обраної бази розподілу загальновиробничих витрат. Правильність розрахунку розподілу загальновиробничих витрат перевіряється автоматично.

Наступним кроком підтверджується тотожність даних аналітичного та синтетичного обліку виробничих затрат. Аудиторська програма встановлює відповідність полів даних аналітичних відомостей, фактичної калькуляції полям даних Журналу 5 (5А), Головної книги та Звіту про фінансові результати.

3. Стадія узагальнення та реалізації результатів дослідження. На цій стадії відбувається узагальнення результатів перевірки, класифікація виявлених недоліків та відхилень за можливими причинами та наслідками. Головний аудитор, використовуючи бази даних аудиторської програми, формує різноманітні аналітичні таблиці, графіки, діаграми тощо. Наступним кроком складається аудиторський висновок. За результатами проведеної перевірки аудитор розробляє рекомендації щодо скорочення виробничих затрат, оптимізації їх обліку та заходів щодо організації адаптивної системи управління виробничими затратами. Основними критеріями ефективності заходів щодо оптимізації виробничих затрат є: прискорення документообігу з обліку виробничих затрат; вибір економічно обґрунтованого методу калькулювання собівартості, методу вибуття запасів та методу нарахування амортизації; скорочення часу на транспортування запасів від складських приміщень до виробничих; скорочення втрат матеріалів понад норм природного убутку; відсутність "залежалих" запасів; скорочення трудовитрат та ін.

Висновки. Автоматизація аудиту виробничих затрат впливає на рівень аудиторського ризику, трудовитрати та терміни проведення перевірки. Існує ряд проблем по впровадженню аудиторських

програм на вітчизняних підприємствах: велика кількість бухгалтерських програмних продуктів, нестабільність законодавчої бази та ін.

Вирішення вказаних проблем можливе за умови створення єдиних параметрів (стандартів) відносно інформаційних полів баз даних, які підлягають експорту в аудиторську програму. Наведена методика проведення аудиту виробничих затрат за умов стандартизації комп'ютерної обробки даних дозволить проводити арифметичну, формальну та взаємну перевірку документів автоматично суцільним способом, що, в свою чергу, призведе до зниження аудиторського ризику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білуха М.Т. Курс аудиту: Підручник / М.Т. Білуха. – К.: Вища шк. Знання, 1998. – 574 с.
2. Іванова Н.А. Організація і методика аудиту. Навч. посіб. / Н.А. Іванова, О.В. Ролінський. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 216 с.
3. Романов А.Н. Компьютеризация аудиторской деятельности: учебн. пособие для вузов. / А.Н. Романов, Б.Е. Одинцов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996 – 360 с.
4. Романов А.Н. Автоматизация аудита. / А.Н. Романов, Б.Е. Одинцов. – М.: ЮНИТИ, 1999 – 336 с.
5. Савченко В.Я. Аудит: Навч. посіб. / В.Я. Савченко. – К.: КНЕУ, 2002. – 322 с.
6. Усач Б.Ф. Аудит: Навч. посіб. / Б.Ф. Усач. – К.: Знання-Прес, 2002.

УДК 657:631.162

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЙОГО ОПОДАТКУВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Кургіна Л.Г.
Національний університет біоресурсів і природокористування України

В статье исследовано проблемы учета формирования прибыли сельскохозяйственных предприятий и его налогообложения на современном этапе. Проведен анализ прибыли на основании материалов обследования сельскохозяйственных предприятий и определены факторы, которые на него влияют.

***Ключевые слова**: анализ в сфере налогообложения, налоговые поступления.*

In the article the problems of accounting of formation of agricultural enterprises income and its taxation on the modern stage are investigated. The analysis of income is conducted on the basis of materials of agricultural enterprises inspection and factors which influence on it are determined.

***Keywords**: analysis of taxation, tax revenues.*

Постановка проблеми. Процес побудови ринкової економіки в Україні супроводжується змінами взаємовідносин сільськогосподарських підприємств з іншими суб'єктами ринкового середовища, зацікавленими в отриманні достовірної інформації про прибуток. Як основне джерело розширеного відтворення виробництва прибуток є джерелом доходів бюджету у вигляді податку на прибуток.

Отже, набуває актуальності питання створення системи бухгалтерського обліку, спроможної задовольняти запити всіх користувачів облікової інформації. Питання забезпечення потреби в якісній економічній інформації, що достовірно характеризує фінансові результати, вимагає невідкладного вирішення, особливо в діяльності сільськогосподарських підприємств.

Однак слід визнати, що залишилися недостатньо дослідженими проблеми формування позитивного результату господарської діяльності (прибутку) в системі податкового обліку та його відображення у податковій звітності. Прибуток забезпечує інтереси держави, власників та працівників підприємства, оскільки прибуток є джерелом постійних надходжень до державного бюджету і створює фінансову основу для виробничого і соціального розвитку підприємства, в тому числі для розширення виробництва, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу. Прибуток – це певний гарант соціально-економічного прогресу, а його відсутність – найяскравіший доказ регресу та соціальної напруги. На підприємствах зростання прибутку досягається за рахунок різноманітних факторів, тому його необхідно систематично аналізувати. Аналіз фінансових результатів має також важливе значення і для зовнішніх суб'єктів господарювання – банків, фінансових і податкових органів тощо.